

Kissa kadoksissa – näytelmä kuudella kielellä

Kirsi-Liisa Koskinen-Sinisalo, Päivi Noterman

Hämeenlinnan Normaalikoulu on osallistunut valtakunnalliseen Kielitivoli-projektiin, jonka tavoitteena on edistää harvinaisten kielten valintoja sekä tuoda esiin maassamme olevaa kielivarianttoa. Viimeksi mainittuun tavoitteeseen liittyi näytelmäprojektimme Kissa kadoksissa, josta kerromme tässä artikkelissa. Näytelmä toteutettiin kuudella kielellä. Mukana oli neljätoista oppilasta koulun eri luokilta. Nuorimmat näyttelijät olivat esikoululaisia. Näytelmän ohjaamisesta vastasi syventäviä projektiohjelmaa suorittava opiskelija Harri Anttila yhteistyössä lehtoreiden Päivi Notermanin ja Kirsi-Liisa Koskinen-Sinisalon kanssa. Projekti osoittautui antoisaksi kokemukseksi niin oppilaille kuin meille kolmelle opettajallekin. Yhdessä tekeminen korostui projektin alusta loppuun asti. Aikuisten tiimi ideoi näytelmää, huolehti harjoittelusta ja tarvittavasta rekvisiitasta sekä näyttämötekniikasta. Tärkeimpänä kaikesta oli kuitenkin oppilaiden ryhmäytyminen ja yhdessä tekeminen. Näitä prosesseja Harri ohjasi innostavasti ja määrätietoisesti saaden oppilaat innostumaan kerta toisensa jälkeen. Projekti huipentui yleisöesityksiin, jotka tuntuivat motivoivan oppilaita tekemään parhaansa. Loppukaraoke osoitti, että oppilaat kokivat projektin merkitykselliseksi ja olivat hyvällä tavalla ylpeitä työstään.

Monikulttuurinen koulu

Käsitteenä monikulttuurinen koulu ei ole ongelmaton. Monikulttuurisen koulun sijasta voisimme puhua ihmistä kunnioittavasta koulusta (esim. Kuukka 2009,15). Tämä ajatus lähtee siitä, että olemme joka tapauksessa kaikki erilaisia ja elämme erilaisten kulttuurien vaikutuspiirissä. Olemme kaikki uuden edessä, kun haluamme oppia tuntemaan toistemme tapoja ja ajatusmaailmaa. Koulu on erinomainen paikka harjoitella yhdessä toimimista erilaisten ihmisten kanssa.

Opetussuunnitelman perusteissa (2004, 36) kirjoitetaan monikulttuurisuudesta mm. ”Opetuksen tulee tukea maahanmuuttajaoppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi sekä hänen tulee oppia arvostamaan molempia kulttuureja.” Opetussuunnitelman perusteiden (2004, 39) Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin olemusta, löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

Edellä esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeä tukea muun muassa maahanmuuttajaoppilaiden oman äidinkielen oppimista sen lisäksi, että heidän suomen kielen oppimisestaan pidetään hyvää huolta.

Artikkelissaan Promoting cultural awareness in a multi-ethnic class through teaching a common language (Kielikukka 2/2011) Marie Ernestová toteaa, että äidinkieli antaa lapselle kulttuurisen identiteetin ja kansallisen ylpeyden. Se on myös henkisen hyvinvoinnin ja itseluottamuksen lähde. Toistemme ymmärtäminen ja kunnioittaminen yli kulttuurirajojen on äärimmäisen tärkeää. Lapsille tulisi jo koulussa kehittyä kulttuurienvälinen kompetenssi eli sellaiset tiedot ja asenteet, jotka auttaisivat heitä ymmärtämään muiden etnisten ryhmien kulttuurisia erityispiirteitä ja kehittämään suvaitsevaisia asenteita toisten erilaisuutta kohtaan.

Yhteiskunnalliset instituutiot kuten koulut, ovat avainasemassa näyttämässä esimerkkiä siitä, että kaikki otetaan joukkoon. Jos tätä esimerkkiä ei anneta, voidaan kysyä, miten sellaisessa ympäristössä voi kasvaa yhteiskunnan täysivaltainen jäsen. (Löyttyjärvi 2009, 130.) Lasten ja nuorten asenne uusiin ihmisiin ja uusiin asioihin on onneksemme yleensä avoin ja ennakkoluuloton. Koulussa voidaan toimia yhdessä siten, että eri yksilöiden vahvuudet tulevat esille ja kaikki saavat onnistumisen elämyksiä riippumatta esimerkiksi siitä, mikä on oppilaan äidinkieli, sukupuoli, uskonto tai ihon väri. Löyttyjärvi (2009, 131) kirjoittaa runollisesti: *Ei ole yhtä sanaa määritellä, kuka minä olen, ei ole ikinä ollut, eikä sellaista paperimäärää, joka tekisi listasta valmiin. Onneksi, sillä tämä antaa mahdollisuuden kulttuurille, joka osaa nauraa, yksin ja yhdessä.*

Kielten kirjo Hämeenlinnan normaalikoulussa

Hämeenlinnan normaalikoulun 377 oppilaan joukossa oli viime lukuvuotena kymmenen oppilasta, jotka osallistuivat muun äidinkielen kuin suomen opetukseen. Oppilaillamme on mahdollisuus opiskella omaa äidinkieltään kerran viikossa, mikäli Hämeenlinnan kaupunki voi järjestää kyseisen kielen opetusta. Lukuvuonna 2010-2011 oppilaitamme kävi venäjän, viron, persian, bosnian ja thai kielten ryhmissä. Hepreaa ja turkkia äidinkielenään puhuville ei opetusta voitu antaa, koska opetuksen järjestäjän edellyttämä vähintään neljän oppilaan opetusryhmää ei muodostunut.

Koulussamme toimii kaksi luokkaa, joissa painotetaan englantia ensimmäiseltä luokalta lähtien. Muuten ensimmäisen vieraan kielen opiskelu alkaa englannilla kolmannelta luokalta. Toisena vieraana kielenä on tarjolla saksaa tai ranskaa, joihin onkin vuosittain syntyneet opetusryhmät. Oppilaille on haluttu tarjota mahdollisuuksia kielitaidon harjaannuttamiseen myös englantia äidinkielenään puhuvien harjoittelijoiden sekä ulkomaisten Comenius-apulaisopettajien kanssa. Kielitivoli-projektin puitteissa halukkailla 6. luokkien oppilailla on ollut mahdollisuus tutustua espanjan, saksan, venäjän, japanin, viron, italian, ranskan ja ruotsin kieleen, kuhunkin kolmen oppitunnin verran.

Kulttuuritapahtumat osana koulun arkea

Erilaiset kulttuuritapahtumat kuuluvat oleellisesti koulumme vuosittaiseen työsuunnitelmaan. Sisällöltään tapahtumat vaihtelevat vanhasta suomalaisesta juhlaperinteestä uusiin tämän päivän ilmiöihin, ja myös oppilaiden omaa ääntä on pyritty kuuntelemaan. Konkreettisenä esimerkkinä oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden esille tuomisesta on kulttuuriviikko, jolloin oppilaat saavat esitellä taitojaan ja harrastuksiaan.

Osana kulttuurikasvatusta olemme halunneet tukea maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oman äidinkielen arvostusta muun muassa osoittamalla kiinnostusta heidän äidinkieltään ja kulttuuriaan kohtaan paitsi luokkien omissa arkikäytänteissä, niin myös koko koululle suunnattujen tapahtumien avulla. Tavoitteena on ollut lisätä oppilaiden tietoisuutta muista kulttuureista ja kielistä sekä arvostusta eri kielten osaajia kohtaan. Periaatteenamme on ollut, että vieraat kielet ja kulttuurit esitellään rikkautena ja luonnollisena osana koulumme arkea.

Seuraavaksi esittelemämme näytelmäprojekti päättyi koko koulun yhteiseksi teatteritapahtumaksi. Projektissa eri kieliä äidinkielenään puhuvat oppilaat saivat tutustua toisiinsa yli luokkarajojen. Valmiin esityksen nähneet oppilaat saivat hauskaa juonta seurattessaan samalla tuntumaa siihen, mitä kaikkia kieliä meidän koulussa osataan.

Näytelmäprojekti

Monikulttuurinen ja monikielinen näytelmä *Kissa kadoksissa* toteutettiin kevätlukukaudella 2011. Projektin tavoitteena oli saada muuta kuin suomen kieltä äidinkielenään tai kotikielenään puhuvat oppilaamme *toimimaan* omalla kielellään, saada heidät *voimaantumaan* ja *arvostamaan* omaa kielitaitoaan. Tavoitteena oli myös saattaa suomenkieliset oppilaat ja maahanmuuttajataustaiset oppilaat luontevaan *yhteistyöhön* yli tavallisten luokkarajojen. Halusimme havahduttaa koulumme oppilaita ja henkilökuntaa näkemään, miten paljon koulussamme on eri kielten osaajia.

Esiintyjinä oli oppilaita esikoululaisista kuudesluokkalaisiin – sekä maahanmuuttajataustaisia että supisuomalaisia oppilaita. Näytelmän repliikeissä oli suomen kielen lisäksi kuultavissa thai, persia, heprea, bosnia ja venäjä. Näytelmässä oppilaat esiintyivät rooleissaan omalla kielellään. Suomenkielisten oppilaiden repliikit veivät juonta eteenpäin varmistaen, että yleisö pysyi juonessa mukana.

Näytelmään saatiin kyselemällä mukaan neljätoista oppilasta, joista yhdeksän oli muuta kuin suomea äidinkielenään tai kotikielenään puhuvaa. Näytelmä kirjoitettiin tälle joukolle ja sitä harjoiteltiin helmikuusta huhtikuun lopulle kerran viikossa oppilaiden vapaa-ajalla koulunpäivän jälkeen. Ensi-illan lähestyessä harjoitustahtia tiivistettiin. Oppilaiden perheet auttoivat lapsiaan kääntämään repliikit omille kielilleen.

Näytelmän lähtökohtana oli Tittamaria Martikaisen runo, joka antoi rungon näyttelijöiden esittelykierrokselle. Esittelyssä kuultiin numeroita, tervehdyksiä sekä onnentoivotuksia eri kielillä. Varsinainen näytelmä alkoi kadonneen kissan etsimisellä.

Sisarukset (bosnia, suomi) etsivät kadonnutta kissaansa kaupungin torin ympäristössä saaden apua torilla olevilta ihmisiltä: hieno pariskunta (persia, heprea), torikauppias (heprea), maalari (bosnia), nuorisoa (thai, suomi). Kun kissaa etsittiin joukolla, se lopulta löytyi. Vaan yllätykseksi yhden kissan sijasta löytyikin kokonainen kissaperhe: äiti (venäjä), isä(venäjä) ja pentukissa (heprea), jolle vielä annettiin nimi. Kertojana oli katutaiteilija (suomi).

Ensi-iltaan kutsuttiin esittäjien ja järjestelyissä mukana olleiden oppilaiden perheet. Lähes kaikki koulun oppilaat kävivät katsomassa näytelmän vapun alla. Näytöksiä oli yhteensä viisi. Mikä parasta, joka näytöksessä kadonnut kissa löytyi!

Urakan päätteeksi näyttelijät viettivät ansaitun karonkan, jonka lomassa saimme kuulostella oppilaiden tuntemuksia tiiviin työrupeaman päätteeksi. Oppilaat vaikuttivat projektiin tyytyväisiltä ja meistä aikuisista oli upeaa huomata, miten ujoimmat ja arimmatkin oppilaat löysivät paikkansa ryhmässä. Oppilaat myös ylittivät odotuksemme siinä, miten hienosti he oppivat pitkät repliikit ulkoa ja kuinka itsenäisesti he lopulta suoriutuivat näyttämön pystyttämisestä sekä rekvisiitasta huolehtimisesta.

Kuvassa näytelmän loppuhuipennus, jolloin kaikki kolme kissaa ovat löytyneet.

Pohdintoja projektin päätteeksi

Mielestämme onnistuimme projektin tavoitteissa. Oli hienoa nähdä, miten monissa oppimistilanteissa vetäytyvät oppilaat saivat rohkeutta tuoda omaa osaamistaan esille. Näytelmän nähneiltä oppilailta tuli kannustavaa palautetta näyttelijöille ja me opettajat olemme saaneet kuulla esityksen nähneiltä vanhemmilta, miten tärkeäksi projektiin osallistuneet oppilaat kokivat yhdessä tekemisen. Hauskaa oli myös kuulla joiltakin kollegoilta, kuinka näytelmässä mukana olleet oppilaat olivat projektin kautta uskaltaneet aikaisempaa rohkeammin juttusille oman opettajan kanssa. Meille projektia ohjanneille opettajille oppilaat tulivat hyvin tutuiksi, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että he tulevat tavallista herkemmin kertomaan kuulumisiaan ja kyselemään erilaisista asioista.

Opettajien tiimissä pohdimme ryhmän toimintaa ja tavoitteiden etenemistä välittömästi jokaisen harjoituskerran päätteeksi. Samalla päätimme siitä, mihin suuntaan ryhmän toimintaa tuli ohjata jatkossa ja sovimme keskinäisestä työnjaosta esimerkiksi puvustuksen hankintaan, aikataulutukseen ja tiedottamiseen liittyen. Yhdessä tekeminen tarjosi meille kaikille projektissa mukana olleille, niin lapsille kuin aikuisille, kasvun paikkoja. Projektin selkeä alku ja loppu auttoivat kaikkia jaksamaan ja joskus jopa pinnistelemaan yhteisen päämäärän eteen.

Kirjoittajista Päivi Noterman toimii Hämeenlinnan normaalikoulun englannin kielen lehtorina ja Kirsi-Liisa Koskinen-Sinisalo erityisopettajana.

Lähteet:

Ernestová, Marie (2011). Promoting cultural awareness in a multi-ethnic class through teaching a common language. *Kielikukka* 2, 11-16.

Kuukka, Ilona (2009). Koulu identiteetin, kulttuurin ja kielten kohtauspaikkana. Teoksessa Ilona Kuukka & Katriina Ripatti (toim.) *Yhteistä kieltä luomassa. Suomea opetteleva opetusryhmässäni*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 12-18.

Löyttyjärvi, Kaisla (2009). Erilainen nuori. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 123-131.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus. Luettu 6.7.2011.